

БЪЛГАРСКА
НАРОДНА БАНКА

Указания за вътрешно управление в банките

Раздел I – Предмет и обхват

1. Предмет

Настоящите указания имат за цел да улеснят прилагането на надеждна структура по вътрешно управление в банките.

2. Обхват и приложение

1. Българска народна банка следи за прилагането на тези указания като част от Процеса за надзорен преглед и оценка.
2. Указанията се прилагат към банките на индивидуална и консолидирана основа.
3. В съответствие с принципа на пропорционалност, банките прилагат тези насоки в зависимост от естеството, големината и сложността на тяхната дейност.

Раздел II - Изисквания по отношение на вътрешното управление на банките

A. Корпоративна структура и организация

3. Организационна рамка

1. Компетентният орган за управление гарантира изграждането на подходяща и прозрачна корпоративна структура, която насърчава ефективно и разумно управление, както на индивидуална основа, така и на ниво група. Нивата на отчитане и разпределението на правомощията в рамките на банката следва да бъдат ясни, точно дефинирани, съгласувани и съблюдавани.
2. Компетентният орган за управление гарантира, че структурата на банката и, когато е приложимо, структурите в рамките на групата са ясни и прозрачни, както за нейния персонал, така и за надзорните органи.
3. Компетентният орган за управление оценява как различните елементи на корпоративната структура се допълват и си взаимодействат. Структурата подпомага компетентния орган при осъществяването на контрол и ефективно управление на рисковете, на които е изложена банката или групата.
4. Компетентният орган за управление оценява как промените в структурата на групата оказват влияние върху нейната стабилност и своевременно предприема необходимите мерки; например, при учредяването на нови дъщерни дружества, сливания и придобивания, продажба или закриване на части от групата, или от външни събития.

4. Механизми на групово ниво

1. В структурата на дадена група, компетентният орган на предприятието майка отговаря за създаването на подходящо вътрешно управление в групата като гарантира, че рамката съответства на структурата, дейността и рисковете на групата и нейните дъщерни дружества.

2. Компетентният орган за управление на дъщерно дружествоследва да се придържа към ценностите и политиките за вътрешно управление на предприятието майка, освен ако законови или надзорни изисквания, или принципа на пропорционалност изискват друго. В рамките на своите отговорности за вътрешно управление, компетентният орган за управление на дъщерното дружество определя неговите политики и оценява приложимостта на решенията и практиките на ниво група, за да гарантира, че това дъщерно дружество не нарушава местните законови или надзорни разпоредби. Компетентният орган на дъщерното дружество също така гарантира, че тези решения или практики не нарушават:
  - а. стабилното и разумно управление на дъщерното дружество;
  - б. финансовото състояние на дъщерното дружество; или
  - в. правните интереси на заинтересованите лица.
3. При разпределяне на отговорностите, свързани с вътрешното управление, компетентният орган за управление на предприятието майка следва да бъде запознат с всички съществени рискове и проблеми, които могат да засегнат групата, предприятието майка и неговите дъщерни дружества. Следователно, органът следва да упражнява адекватен контрол върху дъщерните дружества, като взема предвид независимите управленски правомощия на компетентните органи на дъщерните дружества, обект на надзор.
4. За да изпълни своите отговорности по отношение на вътрешното управление, компетентният орган за управление на предприятие майка следва да:
  - а. създаде структура на управление, която допринася за ефективен контрол върху неговите дъщерни дружества и отчита естеството, мащаба и сложността на различните рискове, на които са изложени групата и дъщерните ѝ дружества;
  - б. одобри политика за вътрешно управление на ниво група за нейните дъщерни дружества, която отговаря на всички приложими изисквания;
  - в. гарантира, че всяко дъщерно дружество разполага с достатъчно ресурси, за да може да отговори на груповите и местните стандарти за управление;
  - г. разполага с подходящи средства за наблюдение за спазването на приложимите изисквания за вътрешно управление от всяко дъщерно дружество; и
  - д. гарантира, че групата разполага с ясни и прозрачни нива на отчитане, особено когато бизнес линиите се различават от правната структура на групата.
5. Всяко дъщерно дружество, обект на надзор, следва да има достатъчен брой независими членове в компетентния си орган за управление. Независимите членове на компетентния орган не са изпълнителни директори и са независими от дъщерното дружество и групата, както и от контролиращите акционери.

5. Познаване на структурата

1. Компетентният орган за управление следва да познава и разбира оперативната структура на банката и да гарантира, че тя е в съответствие с нейната одобрена бизнес стратегия и рисков профил. Когато се създават много единици в рамките на групата, техният брой и, по-специално, връзките и транзакциите между тях могат да подложат на изпитание изграждането и функционирането на вътрешното управление и контрола върху рисковете на групата като цяло, което само по себе си представлява риск.
2. Компетентният орган за управление направлява и дава указания за структурата на банката, нейното развитие и ограничения, като гарантира, че тази структура е прозрачна, подходяща и не води до необоснована или прекалена усложненост. Също така е отговорен за одобрението на надеждни стратегии и политики за създаване на нови структури. По същия начин компетентният орган за управление установява рисковете, свързани със сложността на структурата на предприятието майка и гарантира, че то е в състояние своевременно да предоставя информация за вида, устава, структурата на собствеността и дейностите на всяка единица.
3. Компетентният орган за управление на предприятие майка следва да познава корпоративната организация на групата, както и стратегическите цели на отделните единици и връзките и отношенията между тях. Това включва установяване на специфичните за групата операционни рискове, вътрешногруповите експозиции и начинът, по който финансирането, капитала и рисковия профил на групата могат да бъдат засегнати при нормални и неблагоприятни обстоятелства.
4. Компетентният орган за управление на предприятието майка гарантира, че отделните единици на групата (вкл. и самата банка) получават достатъчно информация за всички от тях, за да имат ясна представа за основните стратегически цели и рискове на групата. Съществената информация, която се обменя между значими за оперативното функциониране на групата единици, следва да бъде документирана и своевременно достъпна, при поискване от компетентния орган за управление, контролните функции и съответния надзорен орган
5. Компетентният орган за управление на предприятието майка е запознат с рисковете, свързани със структурата на групата. Това включва:
  - а. информация за основните източници на риск, и
  - б. редовни доклади за оценка на структурата на банката и проверки дали дейността на отделните единици е в съответствие с одобрената стратегия.

6. Необичайни и непрозрачни дейности

1. Когато банка осъществява дейности чрез дружества със специално предназначение или подобни на тях, или в юрисдикции, в които няма прозрачност или не се прилагат международните банкови стандарти, компетентният орган за управление следва да познава тяхната дейност и предназначение, както и специфичните за тях рискове. Той следва да допуска само дейности, за които се е уверил, че рисковете ще бъдат адекватно управлявани. Банка може да има причини от правен характер, поради които

осъществява дейност в определени юрисдикции (или с единици или контрагенти, които оперират в тях) или създава определени структури. Въпреки това, извършването на дейности в юрисдикции, които не осигуряват прозрачност или не прилагат международните банкови стандарти (напр. в областта на пруденциалния надзор, данъчно облагане, изпиране на пари или мерки срещу финансиране на тероризма) или чрез сложни или непрозрачни структури, може да генерира специфични правни, репутационни и финансови рискове. Тези дейности могат да затруднят компетентния орган за управление при провеждането на подходящ надзор на дейността и да попречат на ефективния банков надзор. Следователно те следва да бъдат одобрявани и поддържани, само когато е определено и разбрано тяхното предназначение, осигурен е ефективен контрол и когато могат да бъдат управлявани всички съществени рискове, свързани с тези структури. В резултат на това, компетентният орган за управление следва да обръща специално внимание на всички подобни случаи, тъй като те представляват значителни предизвикателства за разбирането на структурата на групата.

2. Компетентният орган за управление определя, поддържа и прави текущ преглед на подходящи стратегии, политики и процедури, отнасящи се до одобрение и поддържане на такива структури и дейности, с цел да се гарантира, че те остават в съответствие с тяхното предназначение.
3. Компетентният орган за управление гарантира, че са предприети подходящи действия за избягване или редуциране на рисковете, свързани с тези дейности. Това включва:
  - а. банката разполага с подходящи политики, процедури и документиране на процесите (напр. приложими лимити, изисквания за поддържане на информация) при разглеждане, одобрение и управление на риска, свързан с тези дейности, като се отчитат последиците за оперативната структура на групата;
  - б. информацията за тези дейности и свързаните с тях рискове е достъпна за одиторите на банката и се докладва на нейния компетентен орган за управление и БНБ;
  - в. банката периодично оценява необходимостта от извършването на дейности, които затрудняват прозрачността.
4. Подобни мерки се предприемат и когато банка извършва за клиенти дейности, които не са обичайни или не са прозрачни, например консултиране и съдействие на клиенти при създаване на дружества в офшорни зони, разработване на сложни структури и операции по финансиране на клиентите или предоставяне на попечителски услуги. Тези дейности са предизвикателство за вътрешното управление на банката и могат да генерират значителни операционни и репутационни рискове.
5. Всички тези структури и дейности следва да бъдат обект на периодичен вътрешен и външен преглед.

Б. Компетентен орган за управление

Б.1 Задължения и отговорности на компетентния орган за управление

7. Задължения на компетентния орган за управление

1. Компетентният орган за управление носи цялата отговорност за банката и определя нейната стратегия. Неговите отговорности следва да бъдат ясно дефинирани в писмена форма и одобрени от Общото събрание на акционерите.
2. Основните отговорности на компетентния орган за управление включват определянето и контрола върху:
  - а. общата бизнес стратегия на банката, в съответствие с приложимите правни и надзорни разпоредби, като се вземат предвид нейните дългосрочни финансови интереси и платежоспособност;
  - б. общата стратегия за риска и политиката на банката, включително нейния рисков толеранс/апетит и рамката за управление на риска;
  - в. размера, вида и разпределението на вътрешния и собствения капитал, които са адекватни за покриване на рисковете, на които е изложена банката;
  - г. стабилна и прозрачна организационна структура с ефективни канали за комуникация и отчитане;
  - д. политика за подбор и приемственост на служителите с ключови функции в банката;
  - е. политика за възнагражденията, която е в съответствие със стратегията за риска на институцията;
  - ж. принципите за управление и корпоративните ценности на банката, включително чрез етичен кодекс или друг документ, както и
  - з. адекватна и ефективна рамка за вътрешен контрол, която включва функция по контрол на риска, функция по спазване на правилата и вътрешен одит, както и подходяща политика за финансово и счетоводно отчитане.
3. Компетентният орган за управление извършва периодичен преглед и при необходимост коригира тези политики и стратегии. Той е отговорен за осъществяване на подходяща комуникация с БНБ и другите заинтересовани лица.

8. Оценка на рамката за вътрешно управление

1. Компетентният орган за управление наблюдава и периодично оценява ефективността на рамката за вътрешно управление на банката.

2. Рамката за вътрешно управление и нейното приложение са обект на преглед най-малко веднъж годишно. Този преглед следва да се фокусира върху всички промени във вътрешните и външните фактори, оказващи влияние върху банката.

9. Функции на управителния и надзорния съвет или съвета на директорите

1. При двете широко разпространени структури на управление - едностепенна и двустепенна - членовете на управителния/надзорния съвет или съвета на директорите управляват институцията пряко или посредством комитети. За да се постигне добро управление, членовете на управителния/надзорния съвет или на съвета на директорите следва да си взаимодействат ефективно, за да изпълнят определената стратегия на банката, и по-специално, за да управляват риска.
2. Членовете на надзорния съвет или на съвета на директорите (без изпълнителните му членове) следва да:
  - а. извършват критичен преглед на предложенията, обясненията и информацията, получавана от членовете на управителния съвет или изпълнителните членове на съвета на директорите;
  - б. следят дали стратегията, рисковият толеранс/апетит и политиките на банката се прилагат последователно и дали стандартите за изпълнение на дейността се прилагат в съответствие с дългосрочните финансови интереси и платежоспособността на институцията; и
  - в. следят дали представянето на членовете на управителния съвет или изпълнителните членове на съвета на директорите е в съответствие с тези стандарти.
3. Членовете на управителния съвет или изпълнителните членове на съвета на директорите регулярно обсъждат и съгласуват изпълнението на стратегиите за дейността и риска с членовете на надзорния съвет и на съвета на директорите.
4. Членовете на управителния съвет или изпълнителните членове на съвета на директорите следва редовно и изчерпателно и, при необходимост, незабавно да информират членовете на надзорния съвет или на съвета на директорите за обстоятелствата, които са от значение за оценката на дадена ситуация, управлението на банката и поддържането на нейната финансова стабилност.

Б.2 Състав и функции на компетентния орган за управление

10. Състав, назначаване и приемственост на членовете на компетентния орган за управление

1. Компетентният орган за управление следва да има достатъчен брой членове и подходящ състав. Той следва да разполага с правила и изисквания за подбор, наблюдение и осигуряване на приемственост на своите членове.
2. Всяка банка определя размера и състава на компетентния орган за управление, като взема предвид големината и сложността на институцията, както и характера

и обхвата на нейната дейност. Изборът на членовете на компетентния орган следва да осигури достатъчно ниво на компетентност.

3. За членове на Компетентният орган за управление се избират квалифицирани и опитни кандидати, с което се гарантира подходящо ниво на приемственост, при спазване на всички правни изисквания по отношение на състава и процедурата по назначаване.
4. Компетентният орган за управление гарантира, че банката разполага с правила за избор на нови членове и подновяване на мандатите на настоящите членове. Тези правила следва да включват описание на необходимите способности и умения, за да се осигури достатъчно опит и компетентност.
5. Членовете на компетентния орган за управление се назначават за подходящ период от време. Предложенията за подновяване на мандатите се основават на посоченото по-горе и се извършват само след задълбочена преценка на представянето на съответния член по време на предходния му мандат.
6. При разработването на плана за приемственост за своите членове, компетентният орган за управление отчита срочността на договора или мандата на всеки член, за да се предотврати ситуация, в която твърде много членове се заменят едновременно.

11. Задължения, независимост и управление на конфликт на интереси в рамките на компетентния орган за управление

1. Членовете на компетентния орган за управление участват активно в дейността на банката и следва да са в състояние да вземат самостоятелни надеждни, обективни и независими решения и да правят преценки.
2. Процесът на избор на членовете следва да осигурява достатъчно опит и независимост в рамките на компетентния орган за управление. Всяка банка гарантира, че членовете на компетентния ѝ орган за управление са в състояние да отделят достатъчно време и усилия, за да изпълняват ефективно своите задължения.
3. Членовете на компетентния орган за управление следва да имат ограничен брой мандати в други органи за управление и да не са ангажирани с други професионални дейности, които отнемат много време. Освен това, членовете информират банката за своите странични професионални дейности (напр. мандати в други дружества). Тъй като председателят на компетентния орган за управление има повече отговорности и задължения, от него се очаква да отделя повече време за изпълнение на своите задължения.
4. Минималното време, което се очаква да бъде отделено от членовете на компетентния орган, следва да бъде посочено в писмена форма. Когато се обмисля назначаването на нов член или се дава нов мандат на настоящ член, членовете на компетентния орган за управление следва да преценят дали съответното лице ще отделя достатъчно време за изпълнение на своите отговорности. Присъствието на членовете надзорния съвет или на съвета на директорите на заседанията следва да бъде надлежно документирано. Банката следва също да документира дългосрочните отсъствия на членове на управителния съвет или изпълнителните членове на съвета на директорите.
5. Членовете на компетентния орган за управление следва да работят обективно, критично и независимо. Мерките за подобряване на способността за упражняване на обективна и независима преценка следва да включват избиране

на членовете от достатъчно голям брой кандидати и наличие на достатъчен брой членове без изпълнителни функции.

6. Компетентният орган за управление следва да разполага с писмени правила за управление на конфликти на интереси за своите членове. В правилата се посочват:

- a. задължението на всеки член да избягва конфликти на интереси, които не са били декларирани и обсъдени от компетентния орган за управление, или по друг начин да гарантира, че конфликтите се управляват по подходящ начин;

- b. процеса на преглед или одобрение, който членовете следват преди да се заемат с определени дейности (като участие в друг компетентен орган за управление), за да се осигури, че такъв нов ангажимент няма да създаде конфликт на интереси;

- v. задължението на всеки член да информира банката за всеки въпрос, който може да предизвика или е довел до конфликт на интереси;

- г. отговорността на всеки член да се въздържа от участие при вземането на решение или гласуване по отношение на всеки въпрос, който може да предизвика конфликт на интереси или когато обективността на съответното лице или неговата способност да изпълнява подходящо своите задължения към банката, могат да бъдат компрометирани;

- д. подходящи процедури, които да гарантират, че сделките между свързани лица се извършват в условията на нормален пазар и липса на принуда; и

- е. начина, по който компетентният орган за управление ще третира всяко неспазване на политиката.

12. Квалификация на членовете на компетентния орган за управление

1. Членовете на компетентния орган за управление следва да поддържат своята квалификация, включително чрез продължаващо обучение, да познават системите за управление на банката и своята роля в тях.
2. Членовете на компетентния орган за управление следва индивидуално и колективно да притежават необходимите познания, опит, компетентност и лични качества, включително професионализъм и честност, за да изпълняват правилно задълженията си.
3. Членовете на компетентния орган за управление следва да познават в достатъчна степен текущата дейност на банката, на ниво, което съответства на техните отговорности. Това включва подходящи познания за тези сфери на дейност, за които те не са пряко, но колективно отговорни.
4. За да се постигне ефективно управление и контрол, членовете на компетентния орган за управление следва колективно да познават добре естеството на дейността и свързаните с нея рискове и да имат подходящи познания и опит, свързани с всяка значителна дейност, която банката възнамерява да извършва.
5. Всяка банка следва да разполага с надежден процес, който да гарантира че членовете на компетентния орган за управление притежават необходимата квалификация както индивидуално, така и колективно.

6. Членовете на компетентния орган за управление следва да поддържат и усъвършенстват своите знания и умения за изпълнение на задълженията си. Банките гарантират, че тези лица имат достъп до програми за обучение, които вземат предвид необходимостта от допълнителни знания, които са полезни за управлението на институцията. Областите, които могат да бъдат обхванати, включват инструменти и модели на банката за управление на риска, подобрения, промени в рамките на организацията, сложни финансови продукти, разработването на нови продукти или пазари, сливания и придобивания. Обучението следва да покрива и сфери на дейността, за които членовете не отговарят пряко. Компетентният орган за управление трябва да отделя достатъчно време, средства и други ресурси за обучение.

13. Организация на работата на членовете на компетентния орган за управление

1. Компетентният орган за управление определя подходящи практики и процедури за вътрешното управление и дейност, и гарантира, че тези практики се спазват, като се прави периодичен преглед за тяхното подобрене. Въведените надеждни практики и процедури за вътрешно управление на компетентния орган дават индикации за изпълнението на политиките и целите на банката. Практиките и процедурите могат да включват честотата, работните процедури и протоколите от срещите, ролята на председателя и дейността на комитетите.
2. За да изпълнява адекватно и ефективно своите задължения, компетентният орган за управление редовно провежда заседания. Неговите членове отделят достатъчно време за подготовката на срещата. Протоколът от заседанието следва да включва точките от дневния ред и ясно да посочва взетите решения и съгласуваните действия. Тези практики и процедури, както и правата, отговорностите и основните дейности на компетентния орган за управление, се документират и подлежат на периодичен преглед.

Самооценка на работата на компетентния орган за управление

3. Компетентният орган за управление периодично прави оценка на ефикасността и ефективността на своите дейности, извършвани индивидуално или колективно, на практиките и процедурите за управление, както и на функционирането на комитетите. Оценката може да бъде извършена с помощта на външни консултанти.

Роля на председателя на компетентния орган за управление

4. Председателят гарантира, че решенията на компетентния орган за управление се вземат въз основа на надеждна и достатъчна информация. Той следва да насърчава и стимулира открита и критична дискусия и да гарантира, че могат да бъдат изложени различни гледни точки, които да се обсъдят в рамките на процеса на вземане на решения.

Комитети към компетентния орган за управление

5. Като взема предвид големината и сложността на дейността на банката, надзорният съвет или съветът на директорите създава комитети, в които могат да участват членове на компетентния орган за управление, които не са изпълнителни членове (могат да бъдат поканени да присъстват и други лица, когато техният опит или съвет е от значение за конкретния въпрос). Тези комитети могат да включват одитен комитет, комитет за управление на риска, комитет за възнагражденията, комитет за подбор (на кандидати) или за човешки ресурси и/или комитет за управление, етика или спазване на правилата. Делегирането на правомощия към тези комитети по никакъв начин не освобождава надзорния съвет или съвета на директорите от отговорността за изпълнение на неговите правомощия, но може да му помогне в специфични области, ако това улеснява развитието и прилагането на добри управленски практики и решения.
6. Всеки комитет следва да разполага с оптимална комбинация от квалификация, компетентност и опит, която му позволява напълно да разбере, обективно да оцени и да обмисли съответните въпроси. В него участват достатъчен брой независими членове. Мандатът на всеки комитет се документира (вкл. неговия обхват) от надзорния съвет или съвета на директорите и има установени работни процедури. Членството и председателството на комитета може да се променя на ротационен принцип. Промяната в членството и председателството помага да се избегне неоправдана концентрация на власт и да се насърчи приемането на нови идеи.
7. Председателите на съответните комитети редовно се отчитат пред компетентния орган за управление. Ако е необходимо, комитетите си взаимодействат, за да се осигури съгласуваност и да се избегнат несъответствия. Това може да стане чрез съвместно участие: председателят или член на един комитет може да бъде член и на друг комитет.

Одитен комитет

8. Одитният комитет следи дали е ефективна работата на вътрешния контрол, вътрешния одит и системите за управление на риска в банката; наблюдава работата на външните одитори; отправя към компетентния орган за управление предложения за избор, освобождаване и заплащане на външните одитори; прави преглед и одобрява обхвата и честотата на одита; преглежда одиторските доклади; проверява дали управителният съвет или съветът на директорите предприемат своевременно необходимите коригиращи действия по отношение на слабости в контрола, неспазването на закони, регулации и политики, както и други проблеми, посочени от одиторите. Освен това, одитният комитет контролира създаването на счетоводните политики на банката¹.
9. Председателят на комитета трябва да бъде независим. Ако той е бил член на управителния съвет или изпълнителен член на съвета на директорите на банката, се изчаква подходящ период от време преди той да заеме позицията на председател на комитета.
10. Всички членове на одитния комитет следва да имат достатъчен практически опит в областта на финансовите пазари или да са придобили от заемани в

---

¹ Вж. Закон за независимия финансов одит.

миналото дължности професионален опит, пряко свързан с функционирането на финансовите пазари. Във всички случаи, председателят на одитния комитет следва да има специализирани познания и опит, свързани с прилагането на счетоводните принципи и процесите по вътрешен контрол.

Комитет за управление на риска

11. Комитетът за управление на риска или негов еквивалент консултира компетентния орган за управление за настоящия и бъдещ рисков толеранс/апетит и стратегия, както и за надзора върху изпълнението на тази стратегия. За да се повиши ефективността на комитета за управление на риска, той следва редовно да обменя информация с функцията по контрол на риска и директора за управление на риска и, когато е уместно, да има достъп до външни експерти, особено по отношение на предложени стратегически сделки, като сливания и придобивания.

Б.3 Рамка за бизнес етика

14. Корпоративни ценности и етичен кодекс

1. Компетентният орган за управление разработва и насърчава високи етични и професионални стандарти. Поставянето под въпрос на репутацията на дадена банка води до загуба на доверие и последствия за целия пазар.
2. Компетентният орган за управление разработва ясни политики за изпълнението на тези стандарти. Прилагането на подходящи стандарти (напр. етичен кодекс) за професионално и отговорно поведение в рамките на банката помага за редуциране на рисковете, на които е изложена. По-специално, операционният и репутационен риск могат да бъдат намалени, ако изпълнението на тези стандарти е с висок приоритет.
3. Извършва се непрекъснат преглед на прилагането и спазването на тези стандарти. Резултатите редовно се докладват на компетентния орган за управление.

15. Конфликти на интереси на ниво банка

1. Компетентният орган за управление разработва, прилага и поддържа ефективни политики за установяване на настоящи и потенциални конфликти на интереси. Разкритите и обсъдени конфликти на интереси следва да бъдат подходящо наблюдавани.
2. Писмена политика следва да установи взаимоотношенията, услугите, дейностите или сделките на банката, в резултат на които може да възникне конфликт на интереси и да посочва как се управляват тези конфликти. Тази политика следва да обхваща взаимоотношенията и сделките между различни клиенти на институцията и тези между банката и:
  - а. нейните клиенти (в резултат на корпоративния модел и/или на различни услуги и дейности, предоставяни от нея);

- б. нейните акционери;
  - в. членовете компетентния орган за управление;
  - г. нейните служители;
  - д. основните доставчици или бизнес партньори; и
  - е. другите свързани лица (напр. предприятието майка или дъщерните дружества).
3. Предприятието майка отчита и съгласува интересите на всички свои дъщерни дружества, и взема предвид тяхното влияние върху целите и интересите на цялата група в дългосрочен план.
4. Политиката за конфликт на интереси съдържа мерки за тяхното предотвратяване или управление. Такива процедури и мерки могат да включват:
- а. адекватно разделение на отговорностите, например възлагане на дейности, пораждащи конфликт на интереси, в рамките на верижни трансакции или на услуги на отделни лица, както и възлагане на отделни лица на отговорности, свързани с надзора и отчитането на дейности, които пораждат конфликт на интереси;
  - б. създаване на информационни бариери, като например физическо разделяне на определени отдели; и
  - в. ограничаване на влиянието на лицата, които извършват и дейности извън банката, когато това влияние може да има неподходящ ефект върху същите дейности в рамките на институцията.

16. Вътрешни процедури за предупреждение

1. Компетентният орган за управление разработва подходящи вътрешни процедури за предупреждение, позволяващи споделяне от служителите на проблеми, засягащи вътрешното управление.
2. Всяка банка приема подходящи вътрешни процедури за предупреждение, които персоналът може да използва, за да насочи вниманието към слабости и основателни проблеми, свързани с вътрешното управление. Процедурите следва да зачитат анонимността на служителите, които повдигат тези проблеми. За да се избегне конфликт на интереси, трябва да има възможност за разглеждане на тези проблеми извън стандартните линии за докладване (напр. чрез функцията по спазване на правилата или вътрешния одит, вътрешни процедури за информиране и др.). Всички служители в рамките на банката следва да бъдат запознати с процедурите за предупреждение. Ако е необходимо, информацията, предоставена от персонала, се изпраща към компетентния орган за управление.

Б.4 Изнасяне на дейности и политики за възнагражденията

17. Изнасяне на дейности

*Българска народна банка
Указания за вътрешно управление*

1. Компетентният орган за управление одобрява и прави периодичен преглед на политиката за изнасяне на дейности на банката. Настоящото указание се разглежда в контекста на политиката за изнасяне на дейности, специфични аспекти от която са разгледани в „Указание на БНБ за изнасяне на дейности”, достъпно на електронната страница на БНБ.
2. Политиката за изнасяне на дейности следва да отчита влиянието на изнесените дейности върху функционирането на банката и рисковете, на които е изложена (като операционен, репутационен риск и риск от концентрация). В политиката трябва да има изискване разпоредбите за отчитане и контрол да бъдат спазени през целия срок на споразумението (включително изготвяне на предложение за изнасяне на дейности, сключване на договор, изпълнение на договора до изтичане на неговия срок, планове за действие при непредвидени обстоятелства и стратегии за прекратяване на споразумението). Политиката е обект на периодичен преглед и актуализация, като необходимите промени се извършват своевременно.
3. Банката отговаря за всички изнесени услуги и дейности, както и за управленските решения, свързани с тях. Съответно, от политиката за изнасяне на дейности следва да става ясно, че дадена изнесена дейност не освобождава институцията от контролни задължения и отговорности към нейните клиенти.
4. В политиката следва да се посочи, че споразуменията за изнасяне на дейности не би трябвало да пречат на ефективния надзор, осъществяван от БНБ чрез инспекции на място или дистанционно, и да не противоречат на надзорните ограничения по отношение на предоставяне на услуги и извършване на дейности. Политиката обхваща и вътрешното изнасяне на дейности (напр. с помощта на отделно юридическо лице в рамките на групата), като се вземат предвид всички специфични за групата обстоятелства.

18. Управление на политиката за възнаграждения

1. Настоящите указания представят общата рамка, която се отнася до управлението на политиката за възнаграждения. Специфични аспекти от въпроса за възнагражденията се разглеждат в „Указания на БНБ за изискванията към възнагражденията в банките”.
2. Компетентният орган за управление носи основната отговорност за наблюдението на политиката за възнаграждения. Надзорният съвет или съветът на директорите отговаря за поддържането, одобренето и контрола върху принципите на политиката за възнаграждения на банката. Процедурите за определяне на възнагражденията следва да са ясни, добре документирани и надлежно оповестени на персонала.
3. В допълнение към основната отговорност на компетентния орган за управление на политиката за възнаграждения и последващи промени в нея, се изисква подходящо участие и на контролните функции. Членовете на надзорния съвет или съвета на директорите, членовете на комитета за възнаграждения и други служители, които участват при разработването и прилагането на политиката за възнаграждения следва да имат достатъчно познания и да са в състояние да направят независима преценка за пригодността на политиката за възнаграждения, включително по отношение на управлението на риска.
4. Политиката за възнаграждения следва да бъде насочена към предотвратяване на конфликтите на интереси. Членовете на управителния съвет или изпълнителните

членове на съвета на директорите не определят сами своето възнаграждение; това може да бъде избегнато, например, с помощта на независим комитет за възнаграждения. Структурните звена не могат да определят възнаграждението на звената, които ги контролират.

5. Компетентният орган за управление осъществява контрол върху прилагането на политиката за възнаграждения, за да гарантира, че тя функционира по предназначение. Спазването на политиката за възнаграждения е обект на централен и независим преглед.

В. Управление на риска

19. Политика за поемане на риск

1. Всяка банка разработва интегрирана и приложима в цялата институция политика за поемане на риск, въз основа на доброто познаване на рисковете, на които е изложена, тяхното управление и като взема предвид своя риск толеранс/апетит. Тъй като дейността на банката основно е свързана с поемане на рискове, от важно значение е те да бъдат управлявани по подходящ начин. Ключов елемент на ефективното управление на риска е разработването на надеждна и последователна политика за поемане на риск.
2. Банката разработва своята политика за поемане на риск чрез процедури, примери, комуникация и обучение на персонала за неговите отговорности по отношение на риска.
3. Управлението на риска не трябва да се ограничава само до специалистите по управление на риска или контролните функции. Структурните звена, които са пряко подчинени на компетентния орган за управление, носят основна отговорност за ежедневното управление на риска, като отчитат рисковия толеранс/апетит на банката и нейните политики, процедури и контрол. В тази връзка всеки служител следва да бъде добре запознат със своите отговорности.
4. Всяка банка следва да разполага с рамка за управление на риска, която покрива всички структурни, помощни и контролни звена, оценява икономическата същност на рисковите експозиции и обхваща всички рискове (напр. финансови и нефинансови, балансови и задбалансови, условни или договорни). Обхватът не трябва да бъде ограничен само до кредитен, пазарен, ликвиден и операционен риск, а също трябва да се включат риск от концентрация, репутационен риск, риск от неспазване на правилата и стратегически рискове.
5. Рамката за управление на риска следва да позволява на банката да взема информирани решения. Те се основават на информация, получена при установяването, измерването или оценката, и наблюдението на рисковете. Влиянието на рисковете се оценява отдолу нагоре и отгоре надолу в системата за управление, както и върху набора от бизнес линии, с помощта на съгласувана терминология и съвместими методологии в рамките на цялата банка и групата.
6. Рамката за управление на риска е обект на независим вътрешен или външен преглед, като се оценява периодично, в съответствие с рисковия толеранс/апетит на банката и се взема предвид информацията, получена от функцията по контрол на риска и, когато е уместно, от комитета по управление на риска. Факторите, които се вземат под внимание, включват вътрешни и външни промени, включително счетоводен баланс и ръст на приходите, усложняване на дейността на банката, нейния риск профил и оперативна структура, географска

експанзия, сливания и придобивания, въвеждане на нови продукти или бизнес линии.

20. Привеждане на възнагражденията в съответствие с рисковия профил на банката

1. Политиката и практиките за възнаграждения на банката са в съответствие с нейния рисков профил и насърчават надеждното и ефективно управление на риска.
2. Всяка банка прилага политика за възнаграждения, която отговаря на нейните ценности, бизнес цели, рисков толеранс/апетит и дългосрочни интереси. Тя не следва да стимулира поемането на риск, надвишаващ приемливото за институцията ниво. Предоставянето на гарантирано променливо възнаграждение или обезщетения, свързани с предсрочно прекратяване на договор, които възнаграждават отрицателни резултати от дейността, не са в съответствие с разумното управление на риска или с принципа за предоставяне на възнаграждения в зависимост от резултатите от дейността и като правило трябва да бъдат забранени.
3. По отношение на лицата по чл. 2 от Наредба № 4 на БНБ за изискванията към възнагражденията в банките (членовете на управителния съвет и изпълнителните членове на съвета на директорите, висшия ръководен персонал, лицата, които поемат риск в структурните звена, служителите, отговарящи за вътрешния контрол и всеки служител, който получава общо възнаграждение, което го поставя в една и съща категория възнаграждения с ръководни лица и служители, поемащи риск), политиката за възнаграждения следва да включва специфични мерки, които да гарантират, че техните възнаграждения са в съответствие с надеждното и ефективно управление на риска.
4. Служителите, изпълняващи контролни функции, получават адекватно възнаграждение, в съответствие с целите и резултати от дейността, което не се определя от финансовите резултати на структурните звена, върху които се упражнява контрол.
5. Когато възнаграждението е обвързано с резултатите от дейността, то се формира на базата на комбинация от индивидуални и общи резултати. При определяне на индивидуалните резултати от дейността, следва да се отчитат и други фактори, освен финансовите резултати. Оценката на резултатите от дейността, използвана при формирането на променливи възнаграждения, трябва да взема предвид всички поети и потенциални рискове, както и цената на капитала и ликвидността.
6. Всяка банка определя подходящо съотношение между постоянните и променливите възнаграждения. Значително по размер променливо възнаграждение не следва да се изплаща под формата на парични средства, а трябва да включва гъвкав и разсрочен елемент. Времето разпределение при изплащането на променливо възнаграждение следва да взема предвид обвързаните с риска резултати от дейността.

21. Рамка за управление на риска

1. Рамката за управление на риска на всяка банка следва да включва политики, процедури, лимити и контроли, които осигуряват адекватно, своевременно и непрекъснато установяване, измерване или оценка, наблюдение, редуциране и отчитане на рисковете, на които е изложена банката със своите дейности на ниво структурно звено и на ниво цяла институция.
2. Рамката за управление на риска следва да представя конкретни насоки за изпълнението на стратегиите на банката. Когато е необходимо, тези насоки трябва да установят и поддържат вътрешни лимити, които са в съответствие с рисковия толеранс/апетит и са в съответствие с надеждното функциониране, финансовата стабилност и стратегическите цели на банката. Рисковият профил на институцията (т.е. общият размер на нейните настоящи и бъдещи рискови експозиции) трябва да бъде в рамките на тези лимити. Рамката за управление на риска следва да гарантира, че се отчитат нарушенията на лимитите и се предприемат подходящи последващи действия.
3. При установяването и измерването на риска, всяка банка следва да използва инструменти за предварителен и последващ анализ, които да допълват наблюдението на текущите ѝ експозиции. Тези инструменти следва да позволяват агрегиране на рисковите експозиции на различните бизнес линии и да подпомагат установяването на рискови концентрации.
4. Инструментите, които са ориентирани към бъдещето (като сценарийни анализи и стрес-тестове) установяват потенциални рискови експозиции при определени неблагоприятни обстоятелства; инструментите, ориентирани към миналото, помагат да се направи преглед на текущия рисков профил, в съответствие с рисковия толеранс/апетит и рамката за управление на риска на банката, помагат за извършването на подходяща корекция.
5. Всяка банка има основна отговорност за оценката на рисковете, като ги разглежда консервативно и не разчита изцяло на външни оценки. Външните оценки на риска (вкл. външни кредитни рейтинги или закупени модели за оценка на риска) могат да помогнат да се направи по-всеобхватна оценка на риска. Банките следва да бъдат запознати с обхвата на тези оценки. Банките следва да валидират закупените модели за оценка на риска и да ги адаптират според индивидуалните си нужди, за да се осигури точно и изчерпателно обхващане и анализ на риска.
6. Решенията, които определят нивото на поетите рискове, не се основават само на количествена информация или резултати от модели, а вземат предвид и практически и концептуални ограничения на показатели и модели, с помощта на качествен подход (вкл. експертна оценка и критичен анализ). Отчитат се съответните макроикономически тенденции и данни, за да се установи потенциалното им влияние върху експозициите и портфейлите. Тези оценки формално се включват при вземането на важни решения, свързани с риска. Всяка банка следва да взема предвид, че резултатите от ориентирани към бъдещето количествени оценки и стрес-тестове са силно зависими от ограниченията и допусканията на моделите (вкл. силата и продължителността на шока и основните рискове). Например, прогнозирането на много висока възвръщаемост на икономическия капитал може да се дължи на недостатъци в модела (напр. изключване на някои важни рискове), а не на изключителна стратегия или изпълнение от страна на банката.
7. Всяка банка следва да разработи постоянни и прозрачни механизми за отчитане, които да осигуряват своевременно на компетентния орган за управление и на съответните звена доклади, в точна, кратка, разбираема и съдържателна форма,

и да обхващат съответната информация за установяването, измерването или оценката, и наблюдението на рисковете. Рамката за отчитане следва да бъде добре определена, документирана и одобрена от компетентния орган за управление.

8. Ако е създаден комитет за управление на риска, той следва редовно да получава официални доклади и да осъществява неформална комуникация, ако е целесъобразно, със звеното по контрол на риска и директора за управление на риска. Ефективният обмен на информация по отношение на риска е от решаващо значение за целия процес по управление на риска, улеснява процесите по вземане на решения, и помага да се предотвратят решения, които могат да увеличат риска. Ефективното отчитане на риска включва подходяща вътрешна комуникация и разглеждане на стратегията за риска и съответните данни (напр. експозиции и ключови показатели за риск) между звената в банката, както и отгоре надолу в йерархията на управление.

22. Нови продукти

1. Всяка банка разполага с добре документирана политика за одобрение на нови продукти, утвърдена от компетентния орган за управление. Обект на тази политика е развитието на нови пазари, продукти и услуги, както и значителни промени в характеристиките на съществуващите продукти.
2. Политиката за одобрение на нови продукти на банката покрива всички фактори, които се вземат под внимание преди да се навлезе на нови пазари, да се работи с нови продукти, да се предлага нова услуга или да се направят значителни промени в съществуващите продукти или услуги. Тази политика следва да включва и определението за "нов продукт/пазар/бизнес", което ще бъде използвано в рамките на организацията и вътрешните функции, които ще участват в процеса на вземане на решения.
3. Политиката за одобрение на нови продукти определя основните въпроси, които се обсъждат преди да се вземе решение. Те включват съответствие с нормативните изисквания, модели на ценообразуване, влияние върху рисковия профил, капиталова адекватност и рентабилност, наличие на достатъчни ресурси за съответните звена в банката и адекватни вътрешни инструменти и опит за установяване и наблюдение на съответните рискове. Решението да се започне нова дейност следва ясно да посочва структурното звено и лицата, които носят отговорност. Банката предприема нова дейност, само ако има на разположение достатъчно ресурси, за да установи и управлява съответните рискове.
4. Функцията по контрол на риска участва в процеса на одобрение на нови продукти или при извършване на значителни промени в съществуващите продукти. Това включва цялостна и обективна оценка на рисковете, свързани с новите дейности, при различни сценарии, за евентуални недостатъци в рамката на банката за управление на риска и вътрешния контрол, както и способността на институцията ефективно да управлява нови рискове. Звеното за контрол на риска също следва да има ясна представа за процеса по въвеждане на нови продукти (или съществени промени в характеристиките на предлаганите продукти) в различните бизнес линии и портфейли, и да има правомощия да изисква промените в съществуващите продукти да преминават през процеса за формално одобрение на нови продукти.

Г. Вътрешен контрол

23. Рамка за вътрешен контрол

1. Всяка банка разработва и поддържа надеждна и всеобхватна рамка за вътрешен контрол, която включва контролни функции с подходящи правомощия за изпълнение на своите задължения.
2. Рамката за вътрешен контрол на банката следва да гарантира ефективни и ефикасни операции, адекватен контрол на риска, разумно управление на дейността, надеждност на финансовата и нефинансовата информация, докладвана както вътрешно, така и външно, и спазване на закони, наредби, надзорни изисквания и вътрешните правила и решения на банката. Тази рамка обхваща цялата организация, включително дейностите на всички структурни, спомагателни и контролни звена, с надеждни административни и отчетни процедури, съответстващи на дейността на банката.
3. При разработването на рамката за вътрешен контрол, банката гарантира, че разполага с ясен, прозрачен и документиран процес за вземане на решения и ясно разпределение на отговорности и правомощия, за да се осигури съответствие с вътрешните правила и решения. За да се прилага надеждна рамка за вътрешен контрол в цялата организация, структурните и спомагателни звена следва да бъдат отговорни на първо място за създаване и поддържане на адекватни политики и процедури за вътрешен контрол.
4. Подходящата рамка за вътрешен контрол също изисква проверка от независими контролни функции за спазване на тези политики и процедури. Контролните функции трябва да включват функции по контрол на риска, по спазване на правилата и вътрешен одит.
5. Служителите, изпълняващи контролни функции, разполагат с подходящи правомощия и се отчитат пряко на компетентния орган за управление. Контролните функции са независими от структурните и спомагателни звена, които наблюдават и контролират, както и са организационно независими една от друга (тъй като изпълняват различни функции). Въпреки това, в по-малки банки и с не толкова сложна дейност, задълженията на функциите по контрол на риска и по спазване на правилата могат да бъдат обединени. Контролните функции на групата следят дейността на контролните функции на дъщерните дружества.
6. Служителите, изпълняващи контролни функции се считат за независими, ако са изпълнени следните условия:
  - а. служителите, ангажирани с контролни функции, не изпълняват дейности, попадащи в обсега на наблюдението и контрола;
  - б. контролната функция е организационно отделена от дейностите, които наблюдава и контролира;
  - в. ръководителят на звеното, което изпълнява контролни функции, е подчинен на лице, което не носи отговорност за управлението на дейностите, които контролната функция наблюдава и контролира. В повечето случаи, ръководителят на контролната функция се отчита директно на компетентния орган за управление и на съответните комитети, и редовно присъства на техните заседания; и

г. възнаграждението на служителите, изпълняващи контролни функции, не е свързано с изпълнението на дейността на наблюдаваните и контролираните звена, и не може по друг начин да компрометира тяхната обективност.

7. Всяка банка разполага с достатъчен брой квалифицирани служители, изпълняващи контролни функции (на ниво предприятие майка и дъщерни дружества в рамките на дадена група). Персоналът трябва да бъде квалифициран и да получава подходящо обучение. Контролните функции разполагат с адекватни информационни системи и имат достъп до вътрешната и външната информация, необходима за изпълнение на техните задължения.
8. Служителите, изпълняващи контролни функции, редовно предоставят на компетентния орган за управление официални доклади за основните слабости. Тези доклади включват проследяване на предишни слабости, като за всеки нов значим проблем се посочват съответните рискове, оценка на въздействието и препоръки. Компетентният орган за управление своевременно предприема ефективни действия по направените от контролните функции констатации и изисква адекватни оздравителни мерки.

24. Функция по контрол на риска

1. Всяка банка създава цялостна и независима функция по контрол на риска.
2. Функцията по контрол на риска гарантира, че рисковете, на които е изложена институцията, се установяват и управляват по подходящ начин от съответните звена в рамките на банката и предоставя на компетентния орган за управление цялостен преглед на всички рискове. Служителите, изпълняващи тази функция, осигуряват независима информация, анализи и експертна оценка за рисковите експозиции. Също така предоставят становища по свързани с управлението на риска предложения и решения, взети от компетентния орган за управление и структурни или спомагателни звена, за съвместимостта им с рисковия толеранс/апетит на банката. Функцията по контрол на риска може да препоръча подобрения в рамката за управление на риска и начини за отстраняване на нарушения на политиките, процедурите и лимитите по отношение на риска.
3. Функцията по контрол на риска е основна функция за всяка банка и мястото ѝ в организационната структура ѝ позволява да прилага политиките за управление на риска и да контролира рамката за управление на риска. Банките със сложна дейност и организация създават специализирани функции по контрол на риска за всяка значима бизнес линия. Въпреки това, всяка банка създава централизирана функция по контрол на риска (вкл., когато е целесъобразно, функция по контрол на риска в предприятието майка, която отговаря за цялата група), която да осигурява цялостно наблюдение върху всички рискове.
4. Служителите, изпълняващи контролни функции, са независими от оперативните и спомагателни звена, чиито рискове контролират, но не са изолирани от тях. Те притежават достатъчно знания за техники и процедури за управление на риска, както и за пазарите и продуктите. Взаимодействието между оперативните функции и функцията по контрол на риска гарантира ангажирането на целия персонал на банката с управлението на риска.

25. Задължения на функцията по контрол на риска

1. Функцията по контрол на риска участва активно, още в ранен етап, при изготвянето на стратегията на банката и вземането на важни решения, засягащи дейността ѝ. Тя играе ключова роля при осигуряване на ефективни процеси за управление на риска.

Задължения при изготвянето на стратегията и решенията

2. Функцията по контрол на риска предоставя на компетентния орган за управление цялата информация, свързана с риска (напр. чрез технически анализ на рисковите експозиции), за да може той да определи нивото на рисковия толеранс/апетит за банката.
3. Функцията също оценява стратегията за риска, включително целите, предложени от структурните единици и консултира компетентния орган за управление преди да вземе решение. Цели, които включват постигане на кредитен рейтинг и ниво на възвръщаемост на собствения капитал, следва да бъдат реалистични и съгласувани.
4. Функцията по контрол на риска споделя отговорността за изпълнението на стратегията и политиката за риска с всички структурни единици в банката. Докато структурните единици прилагат установените рискови лимити, функцията осигурява съответствието между лимитите и рисковия апетит/толеранс и текущо следи дали банката не поема прекомерен риск.
5. Участието на функцията по контрол на риска в процесите на вземане на решения гарантира, че се отчитат по подходящ начин всички рискови фактори. Независимо от това, структурните и спомагателните звена, и най-вече компетентният орган за управление носят основната отговорност за взетите решения.

Задължения при сделки със свързани лица

6. Функцията по контрол на риска гарантира извършването на преглед върху сделките със свързани лица, както и че свързаните с тези сделки настоящи или потенциални рискове са определени и адекватно оценени.

Задължения по отношение на сложността на правната структура

7. Тази функция се стреми да определи съществените рискове, произтичащи от сложността на правната структура на банката. Такива рискове могат да бъдат липса на прозрачност при управлението на институцията, операционни рискове, резултат от взаимносвързани и сложни структури на финансиране, вътрешногрупови експозиции, неизползваеми обезпечения и кредитен риск от контрагента.

Задължения при извършване на съществени промени

8. Служителите, изпълняващи тази функция, оценяват влиянието на всеки установен значим риск върху способността на банката или групата да управлява своя рисков профил и да разпределя финансирането и капитала в условията на действащо предприятие и при неблагоприятни обстоятелства.

9. Преди да се вземат решения за съществени промени или необичайни сделки, функцията по контрол на риска участва в оценката на въздействието на тези промени и необичайни сделки върху общия риск за банката или групата. Такива промени и сделки могат да бъдат сливания и придобивания, създаване или продажба на дъщерни дружества или дружества със специално предназначение, въвеждане на нови продукти, промени в системите, рамката за управление на риска или процедури и промени в организацията на банката. Функцията по контрол на риска участва при установяването на рисковете (вкл. възможните последици от провеждането на недостатъчно предварително проучване, в резултат на което не могат да се установят рисковете, възникнали след сливането), свързани с промени в структурата на групата (вкл. сливания и придобивания) и докладва данните пряко на компетентния орган за управление.

Задължения при измерване и оценка на риска

10. Функцията гарантира, че измерването и оценката на риска в рамките на банката покриват подходящ набор от сценарии и се основават на достатъчно консервативни допускания за зависимости и корелационни съотношения. Това обхваща и цялостен качествен (вкл. експертна оценка) преглед на взаимовръзката между рисковете и рентабилността на банката и външната среда, в която тя оперира.

Задължения при наблюдението на риска

11. Служителите, изпълняващи функцията по контрол на риска, гарантират, че всички установени рискове се наблюдават ефективно от структурните звена. Те редовно следят действителния рисков профил на банката и го разглеждат спрямо стратегическите цели, рисковия толеранс/апетит на институцията, за да се улесни процеса на вземане на решения от оперативното ръководство и съответния орган за надзор в банката.
12. Служителите, ангажирани с функцията по контрол на риска, анализират тенденциите и оценяват нови или възникващи рискове, произтичащи от променящи се обстоятелства и пазарни условия. С цел оценяване и подобряване на адекватността и ефективността на процеса за управление на риска, се извършва редовен преглед на действителните резултати и съпоставянето им с предходни оценки (т.е. бек-тест).
13. Функцията по контрол на риска на групата наблюдава рисковете, които поемат дъщерните дружества. Несъответствията с одобрената стратегия на групата се докладват на съответния компетентен орган за управление.

Задължения по отношение на неодобриени експозиции

14. Функцията по контрол на риска взема подходящо участие при извършване на промени в стратегията, приетия рисков толеранс/апетит и лимити на банката.
15. Функцията по контрол на риска извършва независим преглед и оценка при установени нарушения или неспазване на правилата (вкл. причини, правен и икономически анализ на действителните разходи за закриване, намаляване или хеджиране на експозицията, в сравнение с потенциалните разходи за нейното задържане). Когато е уместно, служителите, изпълняващи тази функция, могат да информират директно съответните структурни единици и препоръчват

подходящи мерки. Нарушения или неспазване на стратегии, рисков толеранс/апетит или лимити могат да бъдат причинени от нови сделки, промени в пазарните условия или в стратегията на банката, политиките или процедурите, когато не са направени своевременно изменения на лимитите или рисковия толеранс/апетит.

16. Функцията по контрол на риска следи дали въз основа на нейна препоръка, се взема решение на съответното ниво, което се спазва от съответните структурни единици и докладва по подходящ начин на компетентния орган за управление, комитета по риск и структурното или спомагателното звено.
17. Всяка банка предприема подходящи действия срещу вътрешни или външни измами и нарушения на дисциплината (напр. нарушаване на вътрешни процедури, неспазване на лимити)².

26. Задължения на директора за управление на риска

1. Всяка банка назначава директор за управление на риска, който отговаря за изпълнението на функцията по контрол на риска в рамките на организацията и координира дейността на другите звена, свързана с рамката за управление на риска.
2. Директорът за управление на риска е отговорен за предоставяне на изчерпателна и разбираема информация относно рисковете, която дава представа на компетентния орган за управление за общия рисков профил на банката. Същото важи и за директора за управление на риска на предприятие майка, по отношение на цялата група.
3. Този директор следва да притежава подходящи познания и опит, да бъде достатъчно независим и да участва в процеса на вземане на решения, свързани с рисковата експозиция на банката, като има право да ги поставя под съмнение. По преценка на банката директорът за управление на риска може да блокира такива решения. Директорът, компетентният орган за управление или съответните комитети могат директно да обсъждат помежду си ключови въпроси, свързани с риска, включително и последващи развития, които могат да бъдат в противоречие с рисковия толеранс/апетит на банката или нейната стратегия.
4. Правото на директора за управление на риска да блокира решения се посочва в политиката за управление на риска, включително при какви обстоятелства се извършва това, както и вида на предложените решения (напр. кредитно или инвестиционно решение, или определяне на лимит). В политиката се описват процедурите за действие и начина за уведомяване на компетентния орган за управление.
5. Когато характеристиките на банката, по-конкретно нейният размер, организацията и характерът на дейността, не оправдават възлагането на тази отговорност на специално назначено лице, изпълнението на тази функция може да бъде възложено на друго ръководно лице, в случай че няма конфликт на интереси.
6. Всяка банка разполага с документирани процедури за назначаване на директор за управление на риска, както и за освобождаването му от длъжност. Смяната на

---

² Вътрешни и външни измами, както е определено в таблица № 1 на приложение № 10 "Операционен риск" на Наредба № 8 на БНБ за капиталовата адекватност на кредитните институции.

директора за управление на риска се извършва с предварителното одобрение на надзорния съвет или съвета на директорите (без изпълнителните му членове)..

27. Функция по спазване на правилата

1. Всяка банка създава функция по спазване на правилата, която управлява риска от неспазване на правилата (настоящ или бъдещ риск за приходите и капитала, резултат от нарушения или неспазване на закони, правила, наредби, договори, предписани практики или етични стандарти, който може да доведе до глоби, загуби и/или анулиране на договори и да навреди на репутацията на банката).
2. Институцията одобрява и прилага политика за спазване на правилата и запознава всички служители.
3. Всяка банка създава постоянна и ефективна функция по спазване на правилата и назначава лице, което отговаря за изпълнението ѝ в рамките на цялата институция и група (директор по спазване на правилата). В по-малки и с не толкова сложна дейност банки, тази функция може да бъде съчетана с или да се подпомага от звеното по контрол на риска или спомагателни функции (напр. човешки ресурси, правен отдел и др.).
4. Служителите, изпълняващи функцията по спазване на правилата, осигуряват прилагането на политиката за спазване на правилата и докладват на компетентния орган за управление, а ако е уместно, и на звеното, отговарящо за контрол на риска. Предоставената информация се взема предвид от компетентния орган за управление и функцията по контрол на риска в рамките на процеса по вземане на решения.
5. Функцията по спазване на правилата консултира компетентния орган за управление относно прилагането на закони, правила, наредби и стандарти, и оценява влиянието на всякакви промени в нормативната рамка върху нейната дейност.
6. Тази функция проверява за съответствие новите продукти и процедури със съществуващата правна рамка и с всички известни предстоящи промени в нормативната уредба и надзорните изисквания. Трябва да се обърне специално внимание, когато банката извършва определени услуги или създава структури от името на клиенти (т.е. действа като агент за формиране на дружества, предоставя попечителски услуги или разработва сложни структурирани финансови сделки за клиенти), които могат да доведат до определени проблеми във вътрешното управление и притеснения от надзорен характер.

28. Вътрешен одит

1. Вътрешният одит оценява ефективността и ефикасността на рамката за вътрешен контрол.
2. Служителите, ангажирани с вътрешен одит, имат неограничен достъп до съответните документи и информация във всички структурни и контролни звена.
3. Вътрешният одит оценява съответствието на всички дейности и звена на банката (вкл. функцията по контрол на риска и функцията по спазване на правилата) с вътрешните политики. Следователно, вътрешният одит не следва да се комбинира с друга функция. Служителите, изпълняващи тази функция, оценяват адекватността на съществуващите политики и процедури и дали те отговарят на правните и надзорни изисквания.

4. По-специално, вътрешният одит проверява процесите, които осигуряват надеждността на методите и техниките на банката, допусканията и източниците на информация, които се използват във вътрешните модели (напр. моделиране на риска и счетоводно отчитане). Той също оценява качеството и използването на инструменти за качествено установяване и оценка на риска. За да се гарантира независимостта на вътрешния одит, той не участва пряко при разработването или избора на модели, или други инструменти за управление на риска.
5. Компетентният орган за управление насърчава вътрешните одитори да се придържат към националните и международните професионални стандарти. Вътрешният одит изпълнява задачите си в съответствие с приетия план и подробни правила за одит, основани на рисков-базиран подход. Одитният план се одобрява от одитния комитет и/или от компетентния орган за управление. Пример за професионални стандарти са стандартите, установени от Института на вътрешните одитори.
6. Вътрешният одит докладва директно на компетентния орган за управление и/или на одитния комитет (където е приложимо) своите констатации и предложения за съществени подобрения на системите за вътрешен контрол. Всички одиторски препоръки са обект на формална процедура за последващи мерки за изпълнение и докладване от съответните нива на управление.

Д. Информационни системи и непрекъснатост на дейността

29. Информационни и отчетни системи

1. Всяка банка следва да разполага с ефективни и надеждни информационни и отчетни системи, които покриват всички значими дейности.
2. Процесът по вземане на управленски решения може да бъде неблагоприятно засегнат от неточна или подвеждаща информация, предоставена от системи, които не са подходящо проектирани и контролирани. Следователно, важен елемент от дейността на банката е създаването и поддържането на информационни и отчетни системи, които покриват всички дейности. Тази информация обикновено се предоставя чрез електронни и други средства. Всяка банка следва да бъде запозната с изискванията за вътрешен контрол и организация, свързани с обработката на информация в електронен вид и наличието на документална следа. Това също важи и когато информационните технологии са предмет на изнесени дейности и се обслужват от външни доставчици.
3. Информационните системи следва да бъдат надеждни, наблюдавани независимо и подпомагани от адекватни мерки за непредвидени обстоятелства. Всяка банка спазва общоприетите стандарти за информационни технологии при прилагането на информационни системи.

30. Управление на непрекъснатост на дейността

1. Всяка банка създава надеждно управление на непрекъснатост на дейността, за да гарантира че може да оперира в условията на действащо предприятие и да ограничи загубите си при възникване на шок.
2. Дейността на всяка банка зависи от няколко ключови ресурса (напр. информационни и комуникационни системи, сгради). Осигуряването на

непрекъснатост на дейността намалява оперативните, финансовите, правните, репутационните и други последици, произтичащи от бедствия или продължително неизползване на тези ресурси и последващо нарушаване на обичайните процедури за работа на банката. Други мерки за управление на риска могат да включват намаляване на вероятността за такива инциденти или прехвърляне на техните финансови последици (напр. чрез застраховка) към трети лица.

3. За да създаде стабилно управление на непрекъснатост на дейността, всяка банка анализира вероятността от сериозни смущения в дейността и оценява (количествено и качествено) потенциалното им въздействие, като използва вътрешни и/или външни данни и сценариев анализ. Този анализ следва да обхваща всички структурни и спомагателни звена, функцията по контрол на риска и функцията за управление на операционния риск, като взема предвид тяхната независимост. Резултатите от анализа улесняват определянето на приоритетите и целите при оздравяване на банката.
4. На базата на предходния анализ, всяка банка разработва:

а. планове за действие при извънредни обстоятелства и планове за непрекъснатост на дейността, които гарантират че институцията ще реагира по подходящ начин и ще може да продължи да извършва най-важните си дейности, ако има нарушение на обичайните процедури на работа.

б. планове за възстановяване на ключови ресурси, които да позволят на банката да възстанови извършването на обичайните си дейности в подходящ срок. Остатъчният риск, резултат от нарушение на дейността, следва да бъде в съответствие с рисковия толеранс/апетит на институцията.

5. Плановете за извънредни обстоятелства, за непрекъснатост на дейността и за възстановяване се документират и въвеждат. Документацията следва да бъде достъпна за структурните и спомагателните звена, както и за функцията по контрол на риска, и да се съхранява с помощта на системи, които са физически отделени и лесно достъпни при извънредни ситуации. Банката провежда подходящо обучение. Плановете са обект на редовна проверка и актуализация. Всички предизвикателства или грешки в тестовете се документират и анализират, и плановете се преразглеждат в съответствие с тях.

Е. Прозрачност

31. Прозрачност по отношение на стратегиите и политиките

1. Всяка банка запознава своя персонал със стратегиите и политиките, които са свързани с неговата работа.
2. Служителите в рамките на институцията разбират и се придържат към своите задължения и отговорности.
3. Компетентният орган за управление осведомява и актуализира информацията, засягаща съответния персонал за стратегиите и политиките на банката, по ясен и съгласуван начин, най-малко до нивото, което е необходимо за изпълнение на съответните задължения. Това може да се извърши чрез писмени указания, наръчници или по друг начин.

32. Прозрачност по отношение на вътрешното управление

1. Всяка банка създава прозрачна рамка за вътрешно управление. Институцията представя своевременно текущото си състояние и бъдещите цели за развитие по ясен и точен начин. Осигуряването на прозрачност по отношение на вътрешното управление има за цел да предостави на всички заинтересовани страни (вкл. акционери, служители, клиенти и широката общественост) основна информация, която им позволява да преценят дали компетентният орган управлява ефективно банката. Всяка банка разкрива по пропорционален начин информация за своето вътрешно управление.
2. Всяка банка следва да оповестява публично поне следната информация:
  - а. структури и политики за управление, цели, организационна структура, рамка за вътрешно управление, структура и организация на компетентния орган за управление, възнаграждения и стимули в рамките на банката;
  - б. характер, обхват, цели и икономическа същност на сделките със свързани лица, ако те имат съществено влияние върху институцията;
  - в. начин на определяне на нейната бизнес стратегия и стратегията по отношение на риска (вкл. участието на компетентния орган за управление) и предвидими рискови фактори;
  - г. мандат и състав на създадените комитети;
  - д. рамката за вътрешен контрол и организация на контролните функции, основните задачи, с които са ангажирани, как компетентният орган за управление следи тяхното изпълнение и всички планирани съществени промени в тези функции; и
  - е. важна информация за нейните финансови и оперативни резултати.
3. Информацията за текущото състояние на банката следва да отговаря на всички законови изисквания за оповестяване, както и да бъде ясна, точна, подходяща, навременна и достъпна.
4. Когато осигуряването на високо ниво на точност може да забави своевременното публикуване на информация, банката осигурява подходящ баланс между навременност и точност и дава задоволително обяснение за всяко забавяне. Това обяснение не трябва да се използва като повод за забавяне на текущата отчетност.

Раздел III – Заключителни разпоредби

33. С приемането и публикуването на тези указания за вътрешно управление, се отменят: раздел 2.1. Изисквания, свързани с вътрешното управление на „Указание на БНБ за приложението на процеса за надзорен преглед” и „Ръководни принципи за управление на риска”, публикувани на външната електронна страница на БНБ.